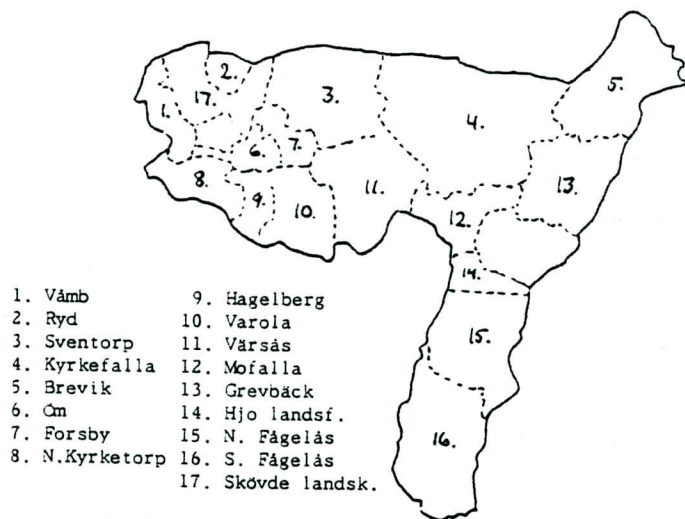

POST- historia från

KÅKINDS HÄRAD

ERIK LINDGREN

R-C

EXA

POSTMUSEUM
15 JAN 1992

Förord

Detta häfte ägnas i första hand åt landsbygdsposten inom Käkinds härad. Postmästarna i städerna Hjo och Skövde har i mångt och mycket påverkat utvecklingen i området genom utredningar i samband med framställningar från korrespondenter om ändrade postförhållanden. Därför speglas deras tankar ibland när det finns anledning att beröra eller förklara utvecklingen på landsbygden. Utvecklingen i städerna, vilka ju inte ingår i det gamla häradets jurisdiktion, lämnas däremot därhän. Jag har ändå ansett det lämpligt att nämna några av postmästarna i Hjo och lämna vissa andra uppgifter av till synes allmänt kulturhistoriskt intresse.

Poststationerna presenteras i kronologisk ordning efter deras tillkomst. De som inrättats samtidigt (fem stycken vid kronobrevbäringens upphörande med 1875 års ingång) redovisas sinsemellan i bokstavsordning.

För uppgifterna i häftet har jag i huvudsak använt handlingar som förvaras vid postens centralarkiv i Stockholm, men de flesta uppgifterna skulle också ha kunnat framvaskas ur handlingar vid postkontoren i Skövde och Hjo.

I citat har jag moderniserat stavningen och i något fall förenklat språkbehandlingen i avsikt att göra texten mera lättillgänglig för modern tids läsare.

Växjö den 21 oktober 1991

Erik Lindgren

Postmusei bibliotek

26066003682

38/92. MN

Förvaltningspostkontoret i Hjo

Det är inte fullt klarlagt när ett postkontor inrättades i Hjo, men det bör ha skett någon gång mellan 1645 och 1668. Det är upptaget i 1668 års brevtaxa men inte i 1645 års. Den förste hittills kände postmästaren var Nils Berg Mauritzson (1683-1718), som blev borgmästare i Hjo 1676. Hans efterträdare Lorentz Korpe (1718-1724) och Joachim Wetterstedt (1724-1742) var också borgmästare. Det var också flera av de följande postmästarna, men 1836 finner vi en pensionerad militär som postchef, Thord Philip Bonde. Detta var resultatet av en av många utnämningar på grund av Carl XIV Johans beslut att låta regeringen från och med 1823 överta utnämningen av samtliga postmästare. Det är sannolikt att han med sin bakgrund som officer under Napoleon i hög grad styrde utnämningarna så att vissa officerare kunde beredas en dräglig bärning på ålderdomen. Postens generaldirektör Wilhelm Roos (1867-1889) var motståndare till detta system. Han lyckades också få en ändring till stånd men så sent som i juli 1875 besattes två postmästartjänster med militärer utan postal bakgrund, nämligen i Borås och Lidköping, båda då 53 år gamla ryttmästare. Även Bondes båda närmaste efterträdare i Hjo, Peter Bredberg (1849-1853) och Johan Pontus Lagerberg (1853-1862), var pensionerade majorer vid tillträdet. Med utnämningen av Sven Johan Broberg i april 1863 fick man en postchef i Hjo med postal utbildning. Han var född 1812 och hade börjat som postskrivare i Strängnäs vid 16 års ålder. Han och efterträdaren Per Axel Lagergren (1886-1902) var verksamma under det mycket expansiva skedet då postens organisation omdanades. Detta bidrar till att vi möter dem i något av den skriftväxling som speglar händelser under 1800-talets tre sista decennier.

Per Axel Lagergren dog i sitt 60:e levnadsår i mars 1902. En liten information till tjänst för sökande när befattningen ledigförklarades, lämnades i facktidningen "Svenskt postarkiv" och fick då den utformning som framgår av urklippet härintill. Den som då blev utnämnd var 47-åriga Josef Louis Thelander. Han hade varit föreståndare för filialpostkontoret Falköping-Ranten sedan april 1899. Även han fick en tidig död, januari 1907. Hjopostens status som förvaltningspostkontor upphörde den 1 mars 1959. Med intern terminologi har det därefter kallats postexpedition, ortpostkontor och sedan 1986 kort och gott postkontor.

Postutdelning med av postverket avlönad brevbärare infördes i Hjo den 1 maj 1875. Genom sitt läge vid Vättern har staden haft livlig ångbåtstrafik med Hästholmen, Visingsö, Gränna och Jönköping. Bland båtar med postexpedition ombord kan nämnas "Örn" och "Svan". Hjo fick också relativt tidigt diligensförbindelse till Skövde genom "Hjo-Skövde Diligensbolag" (poststyrelsens beslut den 16 maj 1861). Den ett drygt decennium senare tillkomna järnvägen Hjo-Stenstorp medförde stora förändringar i posttrafiken och en del av landsvägsposttrafiken kunde avvecklas. Ett kontrakt med Hjo-Stenstorps Järnvägsaktiebolag tecknades den 16 oktober 1873 för tillämpning från och med november månads ingång. Det blev någon försening men den 24 november 1873 började posttrafiken och då öppnades flera s k förenade post- och järnvägsstationer, Korsberga, Fridene, Ljunghem och Svensbro. Bibanan Svensbro-Ekedalen kunde börja trafikeras med post den 1 december 1874 och den fortsatta sträckan fram till Tidaholm i juni 1876.

De lediga postkontoren.

Hjo (nu 6., från nästa år 4. klassen). Pm:s extra inkomster under 1901 uppgingo till 1,156,02 kr., där af provisionsandel 964,50 kr., bokföringsarfvode 115,76 kr. och lösväskarfvode 40 kr.

Till pm:s disposition äro ställda två anslag, dels 180 kr. till aflönande af biträde $1\frac{1}{6}$ — $3\frac{1}{8}$ och $1\frac{1}{12}$ — $3\frac{1}{1}$, dels 250 kr. till expenser.

Pk.lokalen, som förhyres och möbleras af postverket, är liten, men ganska treflig.

Det är mycket ondt om passande bostadslägenheter, hvilka betinga en årshyra af omkring 90 kr. per rum. Tillförseln af lifsförnödenheter är ej liflig, prisen däraf jämförelsevis höga. — Pm:s utskylder uppgå till omkring 275 kr. per år. — Samskola, från hvilken inträde lär vinnas i 5. klassen af statsläroverk, finnes i Hjo.

Södra Fågelås

Poststationer på landsbygden introducerades första gången den 15 februari 1861, sedan regeringen i mars 1860 hade bemyndigat poststyrelsen att "å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom expeditionskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition".

Det blev inte någon stor rusning till att börja med och bara ett 50-tal poststationer inrättades under 1861. Efter hand som möjligheten blev känd kom det framställningar. En sådan noterar vi inkommen till poststyrelsen den 10 oktober 1864. Den var undertecknad av nio företrädare för bygden, däribland komminister I F Brisman, inspektör J O Lundgren och kaptenerna Christian Palm och Axel Hulting vid Skaraborgs regemente. Orsaken till framställningen var att postgången mellan Jönköping och Hjo hade dragits in med 1864 års ingång vilket hängde samman med att södra stambanan blivit fullbordad. För en nutida betraktare kan det synas egendomligt att stambanans tillkomst skulle påverka postförhållandena väster om Vättern. Södra stambanan sträckte sig emellertid under åren 1864-1874 från Falköping över Jönköping till Nässjö, medan bandelen mellan Mjölby och Nässjö blev öppnad först i slutet av 1874.

I framställningen hette det att Gustaf Adolfs, Brandstorps och en del av Fågelås socknar hade "blivit högst vanlottade på postkommunikationer, ända till den grad, att inom denna ort boende correspondenter måste skicka postbud tvenne gånger i veckan till Hjo Kungl. Postkontor, vilket sammanlagt utgör en väglängd av 5 a 600 mil per år". Man föreslog att lösa problemet genom "att Kungl. Generalpoststyrelsen antingen godhetsfullt tillåter, att Hjo-Falköpingsposten finge taga en omväg från Södra Fågelås skolhus till Brandstorps kyrka och därifrån till ovannämnde postlinje vid Daretorps kyrka, eller ock att en poststation inrättades vid Södra Fågelås skola under namn av Fågelås".

Petitionärerna gjorde också en kalkyl som visade att kostnaden för att låta postföraren mellan Hjo och Falköping ta omvägen förbi Brandstorp skulle i det närmaste motsvara vad det kostade att driva en poststation vid Fågelås. Därför sände de med en ansökan från skolläraren August Olsson om att bli poststationsföreståndare.

*Hjortmed wägar undertecknad,
ödmjukligen anmäla mig
till erhållande af Poststations-
tjänsten, vid den, af ortens invä-
nare, i ansökan till Kongl. Ge-
neral Poststyrelsen, begärda
Poststationen i Södra Fågelås.
Hjo och Södra Fågelås den
23 September 1864*

*Aug. Olsson
Skollärare*

Resultatet blev att poststationen öppnades den 1 juli 1865, sedan kronofogden i Vartofta uttalat sig så positivt att länsstyrelsen i Mariestad funnit sig föranlåten tillstyrka det alternativet. Kronofogden hade ändå framhållit i sin utredning att det fanns en poststation i Habo järnvägsstation, som åtminstone invånarna i Gustaf Adolfs socken kunde anlita med fördel. Kronofogden hade också berört de delvis svåra vägförhållandena, något som senare skulle återopas i sammanhang med ett försök att flytta poststationen.

Skolläraren August Olsson blev alltså föreståndare för den nya poststationen när den öppnades den 1 juli 1865. Hans årsarvode på 200 kr höjdes efter åtskilliga år till 250 kr. Men redan innan han tillträtt hade försök gjorts att påverka poststationens plats. Till landskansliet hade muntligen framförts önskemål om att stationen skulle förläggas till Torps gästgivaregård 1/4 mil från skolhuset. Frågan togs sedan upp vid kommunalstämmorna i Daretorps sockenstuga den 23 juli, i Brandstorps skolhus den 25 juli samt i Gustaf Adolfs sockenstuga och i Södra Fågelås den 30 juli.

I Daretorp uttalades att "som Baltacks poststation har för Daretorps socken ett närmare och mera passande läge, kommer Södra Fågelås troligtvis icke att av Daretorps socken till någon större del anlitas". Inte heller Brandstorps sockenmän ville under stämman förorda flyttning av poststationen. I protokollet antecknades bland annat, att "skulle någon förändring framdeles komma i fråga, så kunna socknemännen ej underlåta att yttra sin mening att postföraren finge taga en omväg från Fågelås till och förbi Brandstorps kyrka åt Daretorp och Baltack i stället för någon poststation emellan Hjo och Baltack, vilken förändring skulle ovillkorligen medföra mindre kostnader för Kungl. Postverket och för alla mellanliggande korrespondenter". För den här antydda möjligheten att dra in poststationen i Södra Fågelås blundade postens representanter vid den fortsatta handläggningen.

I Gustaf Adolf uttalade sig kommunalstämman för flyttning av poststationen till Torps gästgivaregård. Den hade inte "det ringaste häremot att anmärka, emedan socknemännen ansågo sig icke hava varken nytta eller skada av den ifrågasatta förflyttningen av ovannämnde poststation".

Protokollet från kommunalstämman i Södra Fågelås visar inte oväntat ett klart nej till flyttning av poststationen med tillägget "och framdrögs härför många skäl, såsom: att vägen förbi Torp i stället för att vara kortare, är 78 famnar längre än förbi skolhuset; att backarna äro lika svåra å båda vägarna och att skolhusets läge är för dem som behöva begagna poststationen, vida fördelaktigare".

Under den följande remissbehandlingen ansåg kronofogden i Vartofta fögderi "att Kungl. Styrelsen alltförväl kan förflytta ifrågavarande poststation till Torps gästgivaregård, utan att korrespondenter inom Vartofta fögderi därigenom tillskyndas någon olägenhet som förtjänar nämnas".

Poststationsföreståndare August Olsson anmälde i ett brev till poststyrelsen den 29 juli 1865 bl a följande synpunkter:

"För att få veta sanningen utav vilken väg som är längst, har jag denna dag mätt de båda vägstyckena och funnit den skillnad som anmärkts. Tillika kan intygas utav flere gran- nar att postföraren förut, innan poststation härstädes blev inrättad, rest ibland vägen om S. Fågelås skola och ibland åt Torps gästgivaregård. I nordost från Torps gästgivaregård (Fiskarestugan) där de ifrågavarande vägarna stöter samman, ligger S. Fågelås skola på ett avstånd av 262 famnar. Och i

sydväst från Torp (Pålen), där de även stöta tillsammans, ligger Torp på ett avstånd av 240 famnar".

Utdrag af "Protokoll hållet vid Kommunals-
stämman med Södra Fågelås den 30 juli 1865.

§ 2. Upplästes en från Herr Hoonolaisman
Carlberg anländt skrifvelse med begäran att
Kommunen skulle tillfrågas huruvida icke
målet med Poststationen i Skolhuset lika
väl vore vinnit om densamma flyttades till
Torps gästgivaregård. Vid framställt fråga
härvid förades enhälligt Nej och framdrogs här-
för många skäl, såsom: att vägen förbi Torp
i stället för att vara kortare, är 78 famnar längre
än förbi Skolhuset; att backarne äro lika
svåra å båda vägarna och att Skolhusets läge
är för dem som behöfva begagna poststatio-
nen, vida fördelaktigare.

Södra Fågelås den 30 juli 1865.

Rimvard Sandberg
A. J. Brismen
Justera af J. O. Lundgren M. Sethergren
På utdraget intyggar
Rimvard Sandberg

Kronofogden i Höjentorps fögderi var också nära nog övertygad men skrev ändå i sitt memorial till landskansliet: *"Skulle en sådan flyttning dock beslutas, kan gästgivaren i Torp, Carl Carlstein, som är en pålitlig och skrivkunnig person, anförtros föreståndarebefattningen för poststationen"*.

Nu hängde det på länsstyrelsen. Därifrån skrev man till poststyrelsen den 29 september 1866, alltså mer än ett år efter frågans behandling på lokal nivå, att man icke ansåg "sig böra tillstyrka någon förflyttning av poststationen".

Därvid blev det och August Olsson kunde tryggt fortsätta som postchef i socknen. Hans efterträdare blev den 1 april 1892 folkskolläraren Johan Theodor Olsson. Från och med 1903 höjdes årsarvodet till 300 kr. Dessförinnan hade poststationens namn ändrats från Södra Fågelås till Gate (med oktober månads ingång 1895).

Ett önskemål om namnändring hade framförts sju år tidigare utan att poststyrelsen ansett det påkalla någon åtgärd. Den gången skrev kontraktsprosten Nils Carlén den 3 november 1888 till poststyrelsen och påtalade att hans "försändelser stundom blivit ställda på Södra Fågelås i stället för rätteligen Fågelås, Hjo". Det hade förorsakat förseningar och Carlén fortsatte:

"För vinnande av reda härutinnan tar jag mig därför friheten föreslå, att namnet på poststationen Södra Fågelås utbytes mot namnet Gate, vid vilket hemman nuvarande stationen är belägen, då däremot Södra Fågelås är ett vidsträckt sockenområde, inom vilket ingen särskild lägenhet eller fläck bär detta namnet. Genom den sålunda föreslagna namnändringen sker ingen rubbning i lokal, men stationen får sitt namn av en i verkligheten befintlig plats i stället för, såsom nu är händelsen, av ett svävande område, som lätt förväxlas med det enkla Fågelås".

Postmästare Axel Lagergren i Hjo tillstyrkte den föreslagna namnändringen och det kan vara svårt att förstå varför poststyrelsen så snart som den 6 november 1888, d v s nästan omgående lät frågan förfalla utan att låta undersöka närmare. Såväl August Olsson som Johan Theodor Olsson fick således svinga poststämpeln med namnet Södra Fågelås. Det var det vanligaste att poststationer fick sockennamnet men det finns många exempel på avsteg.

Men från och med oktober 1895 bar poststationen namnet Gate. Johan Theodor Olsson dog i mars 1924 och nu var det

meningen att flytta poststationen till handlanden Gustaf Fredrik Fredrikssons affär. Han återtog emellertid sin ansökan och i stället blev det Signe Teresa Rebecka Fredriksson som fick ta ansvaret för posten från och med juni 1924. Under nära 40 år skötte hon sysslan och fick år 1955 ta emot guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. När hon pensionerades med 1964 års ingång, blev köpman Knut Valdemar Svensson poststationsföreståndare under 14 månader, innan befattningen togs över den 1 mars 1965 av Dagmar Anna Elisabet Fredriksson. Hon fick uppleva poststationens indragning den 12 maj 1968 i samband med att postverket gick över till en helt ny transport- och sorteringsorganisation.

Mofalla

Mofalla socken fick sin första poststation den 1 februari 1874 ett par månader efter att järnvägen Hjo-Stenstorp togs i bruk för allmän trafik. Järnvägens stationsföreståndare Otto Dahlström blev ansvarig för posten med 240 kr om året i ersättning för denna del av sitt arbete.

Brådskan vid organisation av postgångarna i anslutning till att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen ledde till den egenheten att ännu en poststation med socknens namn inrättades med 1875 års ingång. Vid detta tillfälle öppnades inom sju fögderier i Skaraborgs län inte mindre än 76 poststationer, varav tio inom Skövde fögderi.

Med hemmansägaren J A Emanuelsson i Ebbetorp tecknades ett kontrakt om att han skulle förestå den nya poststationen med 150 kr i årsarvode. Snart nog upptäckte man i poststyrelsen att det fanns två poststationer nära varandra med samma namn. Avståndet mellan de båda var ca två kilometer. Vid den då startade undersökningen uttalade landskansliet *"att den å järnvägslinjen öppnade poststationen, såsom belägen i en obodd skogsmark vid södra ändan av Mofalla socken, dit ingen till allmänt underhåll indelad väg leder, utan olägenhet kunde indragas"*.

Men den uppfattningen delade inte järnvägsbolaget. I ett långt brev till poststyrelsen därifrån den 25 mars 1875 kom

kraftig moteld. Bland flera motiv uppgavs "att poststationen vid järnvägen såsom äldre redan vunnit hävd i orten" och att järnvägsstationen i den närliggande folkrika trakten "dit också drager sig affärsrörelse och verksamhet".

Järnvägsbolaget såg gärna att lantpoststationen med namnet Mofalla drogs in, men om båda poststationerna skulle behållas, föreslog man namnändring av lantpoststationen till Ebbetorp. Den låg vid den nyinrättade postlinjen mellan Skövde och Hjo, där diligensen hade passerat innan den trafiken drogs in i samband med järnvägens tillkomst.

Kronofogden delade inte landskansliets uppfattning utan ansåg att poststationen med namnet Mofalla vid Ebbetorp kunde dras in utan olägenhet. Oavsett landskansliets uttalande beslöt poststyrelsen den 27 april 1875 att poststationsföreståndare J A Emanuelsson skulle sägas upp. Bevis om att så skett skickades en månad senare av postmästare Oskar Fredrik Gyllenram i Skövde till poststyrelsen. Uppsägningstiden var tre månader och med augusti månads utgång 1875 stängdes poststationen vid Ebbetorp.

Men kvar fanns järnvägsstationen Mofalla, där Algot Heribert Bobeck tog över rulljansen den 1 september 1890. Han efterträddes i november 1922 av Alfred Hall, som i sin tur lämnade över till Ingrid Hall den 1 maj 1934. Platsvakten Karin Gun Irene Johnsson var sedan ansvarig för posten 1943-1945 och därefter Margit Linnea Fredriksson. Hon fick flytta till Fridene den 1 juni 1953 och under en månad hölls befattningen vakant till poststationens indragning den 1 juli 1953.

Ny postorganisation i Västergötland

Riksdagen beslöt år 1873 att kronobrevbäringen skulle upphöra med ingången av 1874 och ersättas med postgångar i postverkets egen regi samt med fasta poststationer, "en i var socken, där så behövdes". Beslutet föregicks av omfattande förhandlingar efter ett regeringsbeslut den 6 maj 1873 om att postverket efter samråd med länsstyrelserna skulle vidta åtgärder för att ersätta den ordinarie kronobrevbäringen med nya postförbindelser.

Kronobrevbäringen var en urgammal institution med rötter till tiden långt före 1636 års urkund om "Postbådhen", som anses vara svenska postverkets start. Ända sedan 1500-talet fanns vissa hemman indelade för att fullgöra kronobrevbäring. Det hade naturligtvis varit behov av regelbunden kontakt mellan central och regionala myndigheter så snart samhällsbildningen tagit fart. Regeringens förbindelser med de olika landsändarna genom kronobrevbäring hade redan en vid föregrening när postverkets linjer lades upp och efter hand kompletterades. Det ordinarie postnätet var länge otillräckligt och kunde i många fall inte användas för befordran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsman, präster och lantmätare.

Kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför utnyttjade kronobrevbäringsinstitutionen postverkets nät på vissa delsträckor. Den genom 1636 års förordning införda allmänna postgången innebar tidigt en viss lättnad i kronobrevbäringens organisation.

1873 års riksdagsbeslut innebar i praktiken att ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket. Under första halvåret 1874 hann den nya organisationen införas i hälften av rikets län. En av orsakerna till att den fördröjdes på vissa håll (ett år i Västergötland t ex) var att länsstyrelserna hade beviljats uppskov. I uppskovsaskandena hade man bland annat åberopat pågående järnvägsbyggnation som skulle medföra nya omreguleringar av postförbindelserna. Man hade också påtalat att indelningen i fögderier och härader var föremål för vissa ändringar.

Resultatet av reformen är kanske det som mest påtagligt speglas i verksamheten på lokalt plan under 1800-talets sista decennier. Mängder av protokoll skvallrar om vilken betydelse reformen hade för olika socknar. De visar, hur församlingar som inte fick del av förbättring, gjorde sig påminta i kampen för rättvisa, sett från deras egna utgångspunkter. För hembygdsforskare har handlingar i anslutning till denna reform största intresse.

Efter en omfattande utredning i samråd med länsstyrelserna preciserades det konkreta sättet att genomföra reformen i en kunglig förordning. Från 1874 års ingång kunde 530 nya poststationer öppnas och ett år senare ungefär lika många. Det totala antalet nya poststationer som hade inrättats på grund av att postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen

uppgick till 1141, när poststyrelsen redovisade resultatet i sitt brev till regeringen den 25 juni 1875, därav 77 i Skaraborgs och 91 i Älvsborgs län. Några av de mest olönsamma drogs in, framför allt i Halland, och nettoökningen i poststationsbeståndet blev 623 under år 1874 och 642 under år 1875.

Det viktigaste målet för postverket, när kronobrevbäringen upphörde, kan sägas ha varit att tillgodose den statliga och kommunala lokalförvaltningens behov. Detta speglas bland annat i valet av plats för många av de nya poststationerna hos eller nära en kronofogde, en länsman eller till och med en fjärdingsman. Däremot tycks reformens tillskyndare, generaldirektör Wilhelm Roos, inte ha haft den åsikten att de kommunala befattningshavarna var helt så beroende av att få posten bekvämt till sig. Bland de problem, som han berörde när han redovisade till regeringen resultatet av reformen, kan nämnas de kommunala uppdragstagarnas ovilja att bege sig till en närbelägen poststation för att hämta post. De hade vant sig vid att få den utdelad av kronobrevbäraren i bostaden.

Grevbäck

Skolläraren A Frydén antogs till föreståndare för den poststation som öppnades i Grevbäck med 1875 års ingång. Han fick 150 kr i årsarvode, det lägsta bland de tio poststationer som samtidigt öppnades inom Skövde fögderi. Flertalet fick 200 kr och i Högstena kunde skolläraren G Hellstrand tillgodoräkna sig 300 kr från början. Frydén i Grevbäck förstod tidigt att han var underbetald och skrev den 30 mars 1875 bland annat följande till poststyrelsen:

"Som jag, då jag förband mig att förestå poststationen härstädes, icke hade mig bekant vilka göromål och ansvar m m som äro förenade med en sådan befattning, begärde jag och fick mig beviljad en årlig lön, utgörande endast 100 kr, vilken lön jag nu funnit vara allför liten".

Nu önskade han arvudet fördubblat och tillade att "i annat fall nödgas jag uppsäga det emellan Kungl.Generalpoststyrelsen och mig den 21 sistl.september upprättade kontraktet". På brevet tecknade kyrkoherden ett intyg om att Frydéns ansökan

var berättigad och postmästare Broberg i Hjo anhöll vid brevets vidareändande till poststyrelsen "att hans ansökan måtte ynnestfullt beviljas". Efter ackorderande gick Frydén med på att pruta anspråken till 150 kr i årsarvode, sedan länsman Brisman i Herrängen förklarade "att oaktat alla försök, icke någon annan person funnits beredvillig att nämnde befattning övertaga, även om högre arvode beviljades".

				[Denna spalt läses nedifrån och uppåt.]			
	An- komst, kl.	Af- gång, kl.	Mil.	Hjo—Mölltorp. (Från den 21 februari 1876.)		An- komst, kl.	Af- gång, kl.
T. F.	—	12,0	midd.	Hjo postexpedition.....	M. Th.	8,45	—
T. F.	12,45	1,0	e. m.	Grevbäcks poststation	M. Th.	7,45	8,0
T. F.	2,30	2,45	e. m.	Kyrkebo poststation (Brevik)	M. Th.	6,0	6,15
T. F.	3,45	—	e. m.	Mölltorps poststation.....	M. Th.	—	5,0
			2,4				

Till Grevbäck kom posten två gånger i veckan från Hjo och skickades lika ofta med den återvändande postföraren från Mölltorp.

Vid ett sammanträde den 18 juni 1877 med landssekreteraren och landskamreraren samt postmästaren i Mariestad gjorde man vissa preliminära överenskommelser om ny organisation i postnätet i anslutning till att lantbrevbäring skulle introduceras. Bakom den önskade reformen låg inte minst strävan att minska postverkets utgifter som blivit hårt ansträngda vid övertagandet av ansvaret för kronobrevbäringen. Enighet rådde redan då om indragning av 21 poststationer i länet med en sammanlagd avlöning till föreståndarna av 4250 kr. Man reserverade sig dock för att få bibehålla "de sex poststationer, Bjurbäck, Oreberg, Otterstad, Slättäng, Kedum och Bellefors, vilka givit det i finansiellt avseende förmånligaste resultatet".

Men för poststationen i Grevbäck var "det kört". I stället för den vid 1875 års ingång inrättade postföringen mellan Hjo och Mölltorp planerades för en lantbrevbäring däremellan och för indragning av båda poststationerna Grevbäck och Kyrkebo. Så blev det också från februari månads ingång 1879. Till lantbrevbärare antogs Y Bohlin, som fick gå sträckan två gånger i veckan med kr 4:80 i ersättning per tur, fram och åter. Som förmedlingslänk mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som inte kunde passa honom antogs skollärare Frydén som s k kommunombud. Det var en av postverket oavlönad syssla, men det förekom på sina håll att ett litet belopp

betalades från sockenkassan, varierande mellan 10 och 25 kr om året. Frydén tyckte att postverket skulle betala honom för hans tjänster och begärde detta i ett brev till poststyrelsen den 28 mars 1879. Svaret blev emellertid negativt vid föredragning i Stockholm den 31 mars.

Efter många försök att få poststationen åter lyckades man till slut men inte förrän den 1 februari 1914 kom postnamnet Grevbäck åter i postanstaltsförteckningen. Och vem finner vi då som föreståndare, om inte folkskollärare Johan Frydén. Han fick vara postchef betydligt längre än fadern, i hela 24 år fram till sin död den 11 juni 1938. Han efterträddes av Anna Lovisa Vilhelmina Pettersson, senare med efternamnet Rybring. Hon blev ännu längre vid rodret och pensionerades den 1 juli 1966. Efter en tids vakans på befattningen blev poststationen indragen med augusti månads utgång 1966. I en ny organisation drogs cykelbrevbäringen Grevbäck-Björnsjön in och en kraftigt utbyggd bilåkande lantbrevbäring ersatte effektivt både denna och poststationen.

Kyrkebo

Godsägaren C I Fogelin på Hintzegården blev föreståndare för poststationen med namnet Kyrkebo i Breviks socken, öppnad med 1875 års ingång. Årsarvodet hade fastställts till 200 kr, vilket också tillkom efterträdaren i februari 1876, folkskolläraren J Nilsson. Brevik var en av de socknar som blev utan poststation i samband med att lantbrevbäring infördes i Skaraborgs län. Med januari månads utgång 1879 var sagan all för poststationen. Naturligtvis saknade sockenborna den, något som snart kom till synes i försök att återfå den. Det skulle ändå dröja nära nog två decennier innan man lyckades med detta.

Den ordinarie kommunalstämman den 22 mars 1898 behandlade postfrågan och beslöt att begära att en poststation öppnades på Hintzegården. Under den följande remissbehandlingen ansåg postmästarna i Hjo och Karlsborg att det fanns verkligt behov av en poststation i Kyrkebo. Även poststationsföreståndare Johannes Wigren i Mölltorp tyckte att en poststation behövdes där. Närmaste grannsocknars poststationsföreståndare

brukade eljest ofta uttala sig mot inrättande av poststationer som kunde innebära konkurrens om bland annat frimärksförsäljningen och slopande av en eller annan lösväska, för vilka föreståndarna uppbar särskilt arvode.

Postinspektionen kunde således tillstyrka framställningen när ärendet sändes vidare till poststyrelsen. Där beslöts att poststationen skulle inrättas på Hintzegården med namnet Kyrkebo den 1 oktober 1898. Handelsbokhållare Herman Gottfrid Pettersson blev föreståndare med 175 kr i årsarvode.

Hjo—Mölltorp. (Från den 1 oktober 1898.)					
O. L.	—	12,0		Hjo postkontor	S. Th. 2,0
O. L.	3,0	3,30	1,7	Grevbäcks kyrka	S. Th. 10,30
O. L.	5,0	—	0,2	Kyrkebo poststation (Hintzegården)	S. Th. —
			0,7	Kyrkebo gästgivaregård (Breviks kyrka)	
			2,0	Mölltorps poststation	
				Posteringen i linien ombesörjes af åkande lantbrevbärare.	

Denna tidtabell tillämpades när poststationen i Kyrkebo återinrättades 1898. Inom parentes angavs dess läge. Med petit-stil angavs passerade orter som inte hade någon poststation, i detta fallet Grevbäck. Där kunde man möta postföraren för att utväxla socknens lösväska eller ev skicka brev. Angivna klockslag avser tiden mellan 0600 och 1800. "Nattid" angavs genom att man rämade in tiduppgifter mellan 1800 och 0600 (ej exemplifierat här).

Befattningen övergick den 1 juli 1905 till folkskolläraren Robert Alexander Frydén, som då fick 300 kr i årsarvode. I mer än 35 år var han föreståndare och den 1 november 1940 trädde Gerda Lovisa Johansson till. Hon pensionerades den 12 maj 1968 och i samband därmed drogs poststationen in. Under perioden september 1937 - november 1949 fanns i Mellomryd ett postombud, i vars datumstämpel enligt gällande principer hade graverats KYRKEBO POSTOMB 1.

Ett försök att ändra namnet på poststationen från Kyrkebo till socknenamnet Brevik gjordes i ett brev till poststyrelsen den 1 april 1934. Det var undertecknat av H Lagerfelt i Kyrkebo, vilken dock inte var mantalsskriven i socknen. Den följande remissbehandlingen förorsakade en extra kommunalstämma i Breviks kommunalrum, den 17 april 1934. Då uttalade stämman "att poststationen Kyrkebo i Breviks socken av Skaraborgs län i all framtid måtte få bibehålla namnet Kyrkebo". Naturligtvis föranledde ärendet ingen åtgärd från poststyrelsens sida.

Tibro

Organisten G Pettersson i Kyrkefalla blev föreståndare för en poststation som med namnet Tibro öppnades med 1875 års ingång. Han fick i likhet med fem kolleger inom Skövde fögderi 200 kr i årsarvode. Bara ett helt sådant kunde han inkasera, för med tillkomsten av järnvägen mellan Karlsborg och Skövde flyttades poststationen med oförändrat namn till järnvägsstationen, där stationsinspektör Seth Josef Widegren blev ansvarig för postservice från och med den 27 juli 1876. Innan han gick i järnvägens tjänst hade han varit styckjunkare vid Svea Artilleriregemente. Från 1895 års början blev Oscar Arvid Högström stins och postansvarig i Tibro, följd i oktober 1902 av Carl Petter Sjösten. Dennes efterträdare i september 1911 J V A:son Holmlin upplevde hur trafiken ökade så kraftigt att det inte gick att ha post- och järnvägsförhållanden förenade. Det blev skilsmässa den 1 april 1919, men poststationen fanns tills vidare kvar i stationshuset. Där svarade fram till och med 1920 dottern Berta Maria Holmlin för postservice och på nyåret 1921 tog Alma Maria Bogren över. Hon hade varit poststationsföreståndare i Mölltorp sedan november 1919.

År 1920 hade ett nytt slags postanstalter börjat inrättas, ett mellanting mellan postkontor och poststation. De kallades postexpeditioner och deras föreståndare fick den i postsammanhang underliga titeln stationsmästare. När rörelsen vid en poststation blivit alltför stor kunde den höjas till postexpedition, vars föreståndare hade särskild utbildning, något som i stort sett saknades hos poststationsföreståndarna. I Tibro inträffade den förändringen den 1 oktober 1923 och till chef med titeln stationsmästare utnämndes Märta Carlotta Wilhelmina Hugosson, då 48 år gammal. Efter henne fick bland andra följande lokala postchefer uppleva samhällets starka utveckling: Gustaf Einar Hebell, Karl Bertil Hörnström och Stellan Gustafsson. Under den perioden fanns postexpeditionen på olika platser, i järnvägsstationen, i Frydén fastighet och från 1950 i Allén. År 1974 flyttades den till Centrumgatan 6. I december 1935 fick samhället fördelen av postutdelning, då Olof Gustafsson började dela ut post i lådor vid villor och i brevinkast i lägenheter. Sedermera kallade man den formen av postutdelning för stadsbrevbäring.

Den 1 april 1949 fick postexpeditionen tilläggs-siffran 1 i namnet Tibro. Då inrättades i Hörnebo en poststation med namnet Tibro 2. När denna drogs in vid årsskiftet 1981/82 togs följdriktigt siffran 1 bort i den ursprungliga postanstaltens namn.

1970- och 1980-talen i posten präglades av flera mycket övergripande omorganisationer och från 1977 kallades de dittillsvarande postexpeditionerna antingen ortpostkontor eller lokalpostkontor och från och med 1986 blott postkontor såsom en generell benämning för alla postanstalter som betjänar kunder. I konsekvens därmed fick alla chefer titeln postmästare. I Tibro fick Ragnhild Larm i egenskap av postmästare ta över ansvaret för service till mer än 5200 hushåll.

Sventorp

Vid den poststation som öppnades i Sventorp med socknens namn den 1 januari 1875 blev skolläraren J Edgren föreståndare. På en kortare period än två år hade, som framgår av det följande, socknens poststation tre olika namn, en unik företeelse i postens historia.

Det fanns sedan maj 1866 en poststation i Skåne med namnet Svenstorp. Namnligheten föranledde att brev avsedda för den skånska poststationen hamnade i Västergötland och vice versa. Den yngsta av de båda poststationerna fick därför från och med 1876 heta Sventorpsby. Man höll då på att avsluta byggnationen av järnvägen Karlsborg-Skövde. Inte långt från Sventorpsby poststation inrättades järnvägsstationen med namnet Igelstorp. Där öppnades en förenad post- och järnvägsstation den 27 juli 1876 och skolläraren J Edgren fick nu uppleva hur hans poststations andra namn fick kortare varaktighet än det första genom att den blev indragen. Den i samband härmed nytillverkade datumstämpeln med gravyren IGELSTORP kom att användas länge, till en början av järnvägens stationsmästare Carl Bengtsson Thomée. Han följdes samma år av Olaus Sundberg. Denne var i tjänst till och med oktober 1912 och därefter ansvarade bl a följande ordinarie järnvägsanställda för postservice i Igelstorp: Nils

Johan Sandberg (1912-1916), Carl Rudolf Norén (1916-1945), Thure Severin Fredriksson (1945-1955), Karl Evert Strand (1957-1960) och Maj Elisabet Valström (1961-1966).

Post och järnväg skildes åt den 1 september 1966. I takt med postverkets strävan att minska antalet adressenheter ändrades namnet Igelstorp till Skövde 4 en månad senare. Denna poststation som på grund av interna omorganisationer kom att kallas postkontor 1977, drogs in den 29 juni 1990.

Varola

I ett brev till länsstyrelsen i Skaraborgs län den 8 december 1874 bekräftade poststyrelsen de överenskommelser som hade träffats vid tidigare förhandlingar om postens organisation i samband med kronobrevbäringsreformen. De inbegrep bland annat att en ny postlinje inrättades mellan Skövde och Hjo över Varola, Värsås och Mofalla. För kärpost på delsträckan mellan Skövde postkontor och Värsås gästgivaregård fram och åter fick Anders Andersson i Tåstaryd ett kontrakt som gav honom en krona per mil. För den andra delsträckan, d v s fram och åter mellan Hjo postkontor och Värsås gästgivaregård svarade Gustaf Larsson i Stora Ruder med kr 1:28 per mil.

I Varola inrättades med 1875 års ingång en poststation samtidigt som den nya postlinjen startade. Till föreståndare antogs skolläraren A G Zachrisson med 200 kr i årsarvode. Snart började man diskutera om poststationen hamnat på fel plats. Den låg illa till när man undersökte vilka av länets nya poststationer som hade låg frimärksförsäljning, ett test som gjordes på grund av ett cirkulär från poststyrelsen i september 1875.

I Skövde var Oskar Fredrik Gyllenram postmästare sedan 1852. Han fick på nära håll utreda ärendet om eventuell indragning av poststationen i Varola på grund av dess dåliga lönsamhet. Vid detta tillfälle var han 60 år gammal med lång erfarenhet av postarbete. Han hade tagit avsked som furir vid Jämtlands fältjägerregemente redan under sitt 18:e levnadsår 1834 och samma höst blivit extra ordinarie postexpeditör samt tolv år senare kontorsskrivare vid generalpost-

kontoret efter några års tjänstgöring som postkommisarie i Strömstad. Han kunde vid anställningen i Stockholm också åberopa studentexamen 1842 och kameralexamen 1843. Han utnämndes till postmästare i Vaxholm i april 1852 och en månad senare till postmästare i Skövde.

Gyllenram bad kronofogde C Friberg yttra sig i frågan om indragning av poststationen i Varola. Denne uppgav sig i ett brev den 12 januari 1876 vara av den åsikten "att Värsås är en vida lämpligare plats för poststation än Varola, dels emedan Värsås socken är vida folkrikare än Varola, dels att häradets tingsställe och gästgivaregård äro förlagda vid Värsås, dels ock att inom Värsås socken flera egendomar äro belägna, vilkas ägare föra en långt större korrespondens än vad som är fallet inom Varola".

Utöver uppgifter om att flera vägar utmynnade i Värsås och att rörelsen där hade större omfång var kronofogden noga med att framhålla att inga tjänstemän bodde så att de skulle få någon olägenhet av föreslagen flyttning av poststationen från Varola till Värsås. Bakom detta uttalande skymtar man det faktum att största hänsyn togs till civilförvaltningen när man organiserade postgången 1874-1875.

Postmästare Gyllenram åberopade kronofogdens uttalande när han skrev till poststyrelsen den 15 januari 1876 och redovisade samtidigt sitt svar på poststyrelsens septembercirkulär. Han hade vid det tillfället tre poststationer inom sitt revir öster om Skövde, Sventorpsby, Tibro och Varola. Den sistnämnda föreslog han "antingen till förflyttning till annan mera lämplig gård inom socknen, eller ock - och helst det - till indragning med villkor att poststation i dess ställe öppnas i Värsås vida folkrikare socken, belägen å samma postlinje en halv mil längre bort".

När planerna på indragning av poststationen i Varola blev kända, lät naturligtvis de, som utnyttjade den, höra av sig. Det kom ett brev från kommunalstyrelsens ordförande Lars Larsson till poststyrelsen den 10 augusti 1876, ur vilket man inte minst avläser avund gentemot grannsocknen Värsås för dess chans att få poststationen ditflyttad:

"Värsås socken är för närvarande omringad av poststationer, nämligen Korsberga i öster, Fridene i söder, båda å Hjo-Stenstorps järnväg, Varola i väster och Igelstorp i norr å Skövde-Karlsborgs-järnvägen, varav trenne äro belägna på cirka 1/4 mils avstånd från Värsås sockengräns, varför detta

samhälle tycks vara väl lottat i postväg och en poststation där vara mindre behöflig än i Varola".

Kommunalstyrelsens ordförande visade också på de stora möjligheter som fanns för Vårsås-borna att klara sina postärenden utan att det fanns någon poststation inom socknen och avslutningsvis pekade han på att man kunde låta skolbarnen svara för postdistributionen inom socknen, en ganska vanlig företeelse:

"Beträffande poststationens läge i Varola får kommunalstyrelsen upplysa, att detsamma bör tillfredsställa varje billig önskan när den är förlagd i socknens vid allmän väg belägna folkskola, med vilken alla kanter av socknen är i nästan daglig kommunikation genom skolbarnen största delen av året, och poststationsföreståndaren, skolläraren Zachrisson, är mån om samhällets bekvämlighet i postgång".

Böner hjälpte inte och poststyrelsen beslöt att dra in poststationen i Varola samt inrätta en ny i Vårsås från halvårsskiftet 1877. Fyra dagar dessförinnan begärde Zachrisson i ett brev till poststyrelsen att postföraren mellan Skövde och Vårsås skulle på turerna från Skövde avvika från allmänna vägen till Zachrissons bostad. Som skäl för detta anförde han bland annat att prenumeranter på tidningar gjorde anspråk på att få hämta sin tidning på samma ställe där de hade erlagt avgift för den. Efter postmästare Gyllenrams avstyrkande ansåg poststyrelsen att Zachrissons framställning inte påkallade någon vidare åtgärd.

Vissa ändringar av postföringsnätet genomfördes efter hand. Dessa ledde till förhoppningar om att få poststationen åter. Vid den ordinarie kommunalstämman med Varola socken i kommunalrummet den 28 december 1886 fick protokollets fjärde paragraf följande lydelse:

"Då det ligger i öppen dag att en poststation inom Varola kommun, där frimärken årligen till flera hundra kronors belopp försäljas, skulle tillskynda den korresponderande allmänheten stora fördelar utan förlust för Kungl.Postverket, beslutade kommunalstämman att ingå till Kungl.Generalpoststyrelsen med ansökan, att en poststation så snart som möjligt varder inrättad vid Broholm inom Varola kommun, och utsåg kommunalstämman vice pastor L J Källdal och byggmästaren G Andersson och J Larsson i Lanna att å kommunens vägnar upprätta och till Kungl.Generalpoststyrelsen ingiva sådan ansökan".

De tre kommitterade tog tid på sig och skrev till poststyrelsen den 6 april. Det framgår inte av handlingarna, varför det dröjde. I framställningen redovisade sökandena att varolaborna fick sin post med en lösväska från Skövde tisdagar och fredagar och att "den korresponderande och tidningsläsande allmänheten" fick betala en avgift "till den person som håller lösväskan samt emottager avgående försändelser och utdelar ankomna brev och tidningar". Man berörde också finansieringsfrågan och uppgav att en poststationsföreståndare kunde anskaffas för 150 kr om året. Avkortning av postlinjen mellan Skövde och Vreten föreslogs också. Vidare försökte man bädda för att den önskade poststationen förlades till Broholm:

"Att den poststation, som förut härstädes varit inrättad, föga begagnades och därför indrogs, berodde helt och hållet därpå, att densamma var förlagd på så olämplig plats inom kommunen, att största delen av kommunens medlemmar funno det bekvämare att inlämna och avhämta post å Broholm, en lokal, som även då stod i förbindelse med Skövde medelst lösväska och som genom sitt centrala läge och genom där förlagda mejerier och handelsbod städse varit och ännu är en naturlig medel- och samlingspunkt för kommunens invånare, som nu beklaga att poststationen icke blev förlagd därstädes, när densamma i sådant fall säkerligen icke skulle hava blivit indragen".

Poststyrelsen fick på inforan två alternativa förslag till föreståndare för en återinrättad poststation, kommissionslantmätaren Ernst Helge Söderpalm i Broholm eller dennes hustru Fredrika. Postmästare Gyllenram i Skövde hade beviljats avsked i februari 1887 och till dess att hans efterträdare utnämndes i maj 1887, vikarierade Klas Theodor Johan Florell, som ett år senare skulle bli utnämnd till postmästare i Stenstorp. Det var ett av hans steg på karriären till chef för det anrika postkontoret i Eksjö.

Florell hade "gått i skola" hos Gyllenram och var präglad av dennes tankesätt. Han sköt Varola-bornas önskemål i sank genom sitt remissvar till poststyrelsen den 29 april 1887. Det fanns också ett påtagligt skäl till avstyrkan på grund av att den segslitna frågan om organisation av postnätet hade fått en dellösning genom poststyrelsens beslut den 21 mars 1887. Florell ansåg någon poststation i Varola inte "vara av verkligt behov påkallad, sedan Kungl.Styrelsen be-

slutat sådan omreglering av postföringen å linjen Skövde-Varola-Värsås, som omförmäldes uti K.Styrelsens skrivelse av den 21 sistlidne mars, enligt vilket Varola kommun under sommarmånaderna juni, juli, augusti får daglig ppostutväxling och den övriga tiden sex dagar i veckan, enär deras lösväska med torgdagsbesökande Varola-bor onsdagar och lördagar, i likhet med vad hittills ägt rum, kan insändas till postkontoret härstädes".

Med det yttrandet var det enkelt för poststyrelsen att vid föredragningen den 20 april 1887 förse ärendet med påskrift "ansågs ej f n påkalla vidare åtgärd". Tjugo år senare skulle Varola poststation ändå komma att återinrättas. Detta skedde med 1907 års ingång, då handlanden Frans Landin blev föreståndare med 150 kr i årsarvode. Han följdes på dagen fyra år senare av handelsföreståndaren David Rickard Sjöstedt, vars era dock blev kort. Den 1 augusti 1912 tillträdde nämligen den siste ordinarie föreståndaren Richard Samuel Friberg. Efter hans död i juli 1952 hölls befattningen vakant i avvaktan på omorganisation. Handlanden Folke Friberg fick vikariera länge, för det dröjde ända till den 1 april 1954, innan man kunde genomföra en omorganisation, vilken bland annat innebar att poststationen i Varola blev indragen.

Skultorp

Enligt en överenskommelse mellan postverket och styrelsen för Statens Järnvägsbyggnader redan 1863 skulle järnvägsbefäl svara för posten vid järnvägsstationer, där det var möjligt att förena de båda göromålen. Därmed föddes de "förenade poststationerna" som efter hand blev många, ja till och med så många som drygt 1400 när de fanns som mest. På prov hade några öppnats redan i slutet av 1862. I kapitlet "Tidig post vid järnväg" i boken "Humlegubbar" har jag berättat ganska utförligt om detta. Med de enskilda järnvägsföretagen träffades också överenskommelser om samarbete.

Vid västra stambanan byggdes en järnvägsstation med namnet Skultorp. Poststyrelsen beslöt efter samråd med järnvägsstyrelsen att en poststation skulle öppnas den 1 april 1877 i Skultorp. Samtidigt inrättades gångpost därifrån till Häggum med två turer i veckan, varigenom kärrposten på linjen Dala-

Broddetorp kunde dras in. I Skultorp blev järnvägens stationsmästare Frans Johan öfverström ansvarig för postservice med 180 kr i årsarvode för denna del av arbetet. Han följdes av A V Carlsson och Anders Gustaf Hellström innan Otto Bergvist tog över i januari 1907. När denne fick förflyttning till Mosås 1910 blev Johan Alfred Johansson stins och poststationsföreståndare. Därefter hade följande järnvägsmän denna kombinerade befattning: Johan Albin Herling (1919-1930), Oskar Edvin V Hernqvist (1930-1940), Anselm Konrad Fredinand Skulander (1941-1944), Anders Ivan Orsén (1944-1946) och Natanael E Olofsson (1946-1949).

15.

Kungörelse.

rörande åtskilliga förändringar med postanstalterna.

Den 1 juli innevarande år kommer den inom Jemtlands län i *Wemda-*len belägna postexpedition att förflyttas till Wiken och att derefter benämnas Hedevisken.

Den 31 nästinstundande mars kommer nuvarande postexpeditionen i *Sigtuna* inom Stockholms län att till poststation förändras.

I öfrigt varda under innevarande år poststationer öppnade å nedan angifve ställen, nämligen:

i Westernorrlands län vid *Wiskan*, den 1 april;
i Skaraborgs län vid *Skultorps* jernvägsstation å *Westra Stambanan*, den 1 april, samt vid *Wersås*, den 1 juli;
i Jönköpings län vid jernvägsstationerna *Bankeryd* å *Södra Stambanan* och *Hjeltevad* å *Nässjö—Oskarshamn*sbanan, den 1 april, samt
i Kristianstads län vid *Fjelkestad*, den 1 juli.

Derefter komma följande, nu i verksamhet varande poststationer att indragas, nämligen:

inom Jemtlands län *Linsell*, den 30 juni;
inom Westernorrlands län *Attmar*, den 30 juni;
inom Wermlands län *Rådom*, den 31 mars;
inom Westmanlands län *Haraker*, den 31 mars;
inom Upsala län *Litslena*, den 31 mars;
inom Stockholms län *Wallentuna*, den 31 mars;
inom Södermanlands län *Magla* och *Öja*, den 31 mars, samt *Dillnäs* och *Stensjö*, den 30 juni;

inom Skaraborgs län *Sjogersta*, den 31 mars, och *Warola*, den 30 juni;
inom Kalmar län *Krafslösa* och *Norra Mtekleby*, den 31 mars;
inom Hallands län *Gressela*, den 31 mars;
inom Blekinge län *Backaryd*, den 30 juni;
inom Kristianstads län *Gärds Sönnarslöf*, den 31 mars, och *Torsebro*, den 30 juni, samt

inom Malmöhus län *Billesholm* och *Wemmenhög*s Åby, den 31 mars.
Stockholm, af Kongl. Generalpoststyrelsen, den 26 februari 1877.

WILHELM ROOS.

Axel Husberg.

På detta sätt informerade poststyrelsen om inrättade och indragna postanstalter m m. I detta cirkulär omnämns tre poststationer inom Kåkindes härad, Skultorp, Värsås och Varola.

Post och järnväg skildes åt den 1 april 1949 och poststationen flyttades till en fastighet 400 meter från järnvägsstationen. Sven Arne Richardsson, som varit lantbrevbärare i Gudhem, blev nu föreståndare för poststationen. Trafiken ökade så mycket att den höjdes till postexpedition från och med oktober 1957 och Richardsson blev "stationsmästare". Som sådan fick han vara med om att byta datumstämpel och sigill, för postexpeditionens namn ändrades till Skövde 5 den 13 maj 1968. Det ojämna datum hänger samman med att namnändringen synkroniserades med den genomgripande ändring som från och med söndagen den 12 maj 1868 genomfördes av postverkets transport- och sorteringsorganisation. Den tidigare inrättade brevbäringen inom Skultorp liksom lantbrevbäringslinjerna därifrån ändrades att utgå från postkontoret Skövde 1.

1970- och 1980-talets omvälvningar medförde bland annat ändring av terminologin och 1977 började Skultorp kallas "lokalpostkontor" (från 1986 enbart postkontor). Där fick Monica Knutsson ta över ansvaret för servicen. I april 1991 inrättades i Skultorp en depå för postutdelning. Sex brevbärare delar ut post i Skultorp och Hentorp. Det var ett led i postverkets strävan att inrätta små enheter som arbetar självständigt. De tar hand om personalgöromålen, ordnar vikarier och buntutkörning och har viss marknadskontakt med kunder. Ansvarig lagförmän blev vid starten Göran Åkesson.

Värsås

I samma cirkulär som poststyrelsen kungjorde tillkomsten av en poststation i Skultorp den 1 april 1877 nämns också att en poststation inrättas i Värsås den 1 juli 1877. Den sistnämnda tillkom, som nämnts i ett tidigare avsnitt i detta häfte, som en följd av att poststationen i Varola drogs in. Lanthandlaren C Larsson blev föreståndare med 200 kr i årsarvode. Han följdes efter ett par år av A Andersson och i april 1885 av Otto Wilhelm Andersson. Denne fick vara med om slutfasen på det utdragna ärendet om ändrad postföring, vilket hade seglat upp under striden mellan Varola och Värsås socknar om var poststationen skulle ligga.

Postföringsfrekvensen ökades sommartid från och med 1884

på grund av önskemål från Djursåtra badinrättning. Utöver de ordinarie turerna blev det en särskild postföring mellan Skövde och Värsås under sommarmånaderna. För att få in anbud på denna postföring skedde utlysning från predikstolarna i Skövde, Varola och Värsås kyrkor. Dessutom fanns en kungörelse två gånger i Skövde Tidning. Anbuderna lämnades på postkontoret i Skövde vid en entreprenadauktion den 29 mars 1884. Det fanns åtta tävlande spekulanter. Den lägstbjudande, soldaten Anders Wilhelm Ehn, fick ett kontrakt som gav honom kr 2:75 för varje tur.

En tanke hade också kommit upp om att slopa postföringen på delsträckan Vreten-Värsås av besparingsskäl. Den förföll sedan kronolänsmannen i Segerstad i ett brev till landshövdingen den 19 april 1884 hade påtalat, att trakten längs vägsträckan var tätt befolkad. Han namngav folkrika boställen, såsom "Vretens egendom med underlydande, Stommen, Edåsa, Thorestorp och Hallums byar". Intressant är att i detta sammanhang tänkte sig länsmanen en alternativ lösning:

"För att kunna bereda Kungl. Postverket en besparing vågar jag, på vederbörande inom Gudhems härads begäran, föreslå att poststationen i Värsås indrages och att lantbrevbäring inrättas å nuvarande linjen med bibehållande av samma turer som hittills".

Detta anslag mot poststationen i Värsås föll inte i god jord och föranledde inte någon åtgärd av poststyrelsen. Otto Wilhelm Andersson blev kvar länge som poststationsföreståndare och fick 1936 ta emot medaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. När han avgick den 1 oktober 1943, tillerkändes han ett s k ålderdomsunderstöd. Det fanns då ännu inte något egentligt pensionsystem för avtalsanställda funktionärer.

Karin Margareta Andrén tog över poststationen och blev i sin tur avlöst den 1 juli 1962 av handelsbiträdet Knut Nordström, som hade vikarierat för henne fyra månader. När poststationen drogs in med april månads utgång 1972, blev Nordström lantbrevbärare i Skövde. Omorganisationen möttes med protester från ortsbefolkningen. Dessa lindrades genom att man inrättade ett postombud i vars datumstämpel fanns gravyren SKÖVDE 1 POSTOMB 1. Från och med mars 1978 organiserades detta som ett s k postställe och använde en datumstämpel med dubbelnamn SKÖVDE 1 - VARSÅS (från och med 1981 SKÖVDE- VARSÅS). I samband med ny terminologi började poststället kallas "litet postkontor" 1986. Det hölls öppet en

dryg timma varje eftermiddag utom lördagar och söndagar som ett komplement till lantbrevbäringen. Det drogs emellertid i den 1 juli 1990, föga utnyttjat. Postadressen Värsås fick behållas, dock först från och med september 1990, enligt medgivande av Postens huvudkontor. Då var det premiär efter viss tidigare försöksverksamhet på återinförande av "förlo-
rade" postadresser.

Kungsryd

Vid hållplatsen i Kungsryd inrättades den 1 mars 1912 en förenad poststation med platsvakten Beda Katarina Larsson som ansvarig för postgöromålen. Hon efterträddes redan i oktober 1912 av Johan August Gustafsson med oförändrat årsarvode, 180 kr. I oktober 1919 tog Ingeborg Piltén över och den 1 juni 1924 skildes post och järnväg åt. Lantbrukaren Nils Johan Samuel Larsson blev poststationsföreståndare. Han bodde ca 100 meter från järnväghållplatsen men poststationen fanns kvar i hållplatsen. Den blev allt mindre utnyttjad och genom utbyggnad av lantbrevbäringen kunde den dras in med maj månads utgång 1952. Larsson tillerkändes då ett s k ålderdomsunderstöd, det enda sättet dåförtiden att ordna pensionsfrågan åt avtalsanställd personal.

Hörnebo (Tibro 2)

Sex organisationer i Tibro municipalsamhälle och Kyrkefalla socken anhöll i ett brev till poststyrelsen den 19 mars 1946 "att Kungl.Generalpoststyrelsen måtte upptaga till behandling och besluta dels att en fast postanstalt upprättas i Hörnebo samhälle i Kyrkefalla socken, dels att tiden för öppethållandet av postexpeditionen i Tibro municipalsamhälle väsentligt utsträcker".

De framhöll att i samhället Hörnebo, fyra kilometer söder om Tibro municipalsamhälle, hade en livlig fastighetsbildning ägt rum. Efter undersökning av postmästaren i Skövde avslög

poststyrelsen önskemålen. Frågan väcktes till liv på nytt 1948 och efterutredning föreslog postdirektionen i Göteborg den 25 januari 1949 bland annat att en poststation med namnet Tibro 2 skulle öppnas i Hörnebo och att postföring skulle anordnas varje dag fram och åter mellan postexpeditionen i Tibro och Hörnebo. Viss ändring skulle också göras på cykellantbrevbäringen Tibro-Tubberud. Poststyrelsen följde förslaget och den 1 april 1949 öppnades poststationen med namnet Tibro 2, samtidigt som den tidigare postexpeditionen fick tilläggs-siffran 1. Gustaf Helmer Hallberg antogs till poststationsföreståndare, följd i mars 1951 av Ruth Charlotta Hallberg. Som en följd av rationalisering under 1980-talets omvälvande verksamhet kunde man se till att berörda kunder fick fullgod ersättning och drog in postkontoret (som terminologin blev 1977) med 1981 års utgång.

Isleryd

Enligt ett regeringsbeslut i november 1931 förelåg skyldighet för vissa statstjänstemän att sätta in uppburna medel på postgirokonto så snart de uppgick till 100 kronor. Bland dem som måste rätta sig efter detta fanns fjärdingsmannen i Norra Fågelås. Det innebar att han ofta fick resa till Hjo, två mil fram och åter, för att sätta in sådana pengar.

Fjärdingsmannen bodde i södra delen av socknen, där också en del av kommunstyrelsen samt två handlande med ofta förekommande penningförsändelser fanns. För att få en bättre postgång begärde representanter för socknen efter kommunalstämman i december 1933 att en poststation skulle inrättas i Isleryd. Folkskolläraren Axel Erlandsson och kommunalordföranden Erik Andersson i Källebo fick stämmans uppdrag att lägga fram ärendet för poststyrelsen.

De erinrade om att poststyrelsen beslutat dra in lantbrevbäringslinjen Hjo-Linderyd och i stället utöka fyradagarslinjen Hjo-Brandstorp till sex dagar per vecka. Det hade för Norra Fågelås' socken medfört den nackdelen att all värdepast och paket, som lantbrevbäraren tidigare förmedlat måste hämtas resp lämnas i Hjo. För att motverka detta önskade de få en poststation inrättad i södra delen av socknen, där

huvudparten av befolkningen uppgavs bo. Den ena av handlandena i söder var Eva Berglund i Isleryd. Hon ansågs vara lämplig som föreståndare för den önskade poststationen.

Postmästaren i Hjo tillstyrkte framställningen men postdirektionen i västra distriktet ansåg att underlaget för en poststation var för litet och att ortens behov av ordnad postutväxling kunde tillgodoses genom ett postombud. Poststyrelsen beslöt enligt förslaget för tillämpning från och med augusti 1934. För skötseln anställdes Eva Berglund med 180 kr i årsersättning.

Anordningen blev drygt 25 år gammal. Med modernisering av lantbrevbäringen och större befogenhet för de "rullande postkontoren" kunde postombudet i samband med en omorganisation avvecklas den 31 augusti 1959.

POSTSTYRELSEN